

O'QITUVCHI VA TALABALARDA NUTQ MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIYALAR

Shamshidinova Mushtariy Pattojon qizi

And QXAI talabasi

e-mail: shamshidinovamushtariy@gmail.com

tel: +998948099005

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'qituvchi va o'quvchilarning nutq madaniyatini shakllantirishga qaratilgan ishlar, bilim, ko'nikma, malakalar va texnologiyalar, nutq madaniyatini to'g'ri rivojlantirish bo'yicha qilinishi lozim bo'lgan ishlar bo'yicha ilmiy ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: pedagog, o'qituvchi, talaba, yoshlar, nutq, til, o'zbek tili, nutq madaniyati, jamiyat, to'g'ri, aniqlik, soflik, adabiy, badiiy.

Аннотация: В данной статье содержатся научные сведения о работе, направленной на формирование речевой культуры учителей и учащихся, о работе, которую следует проводить по правильному развитию знаний, умений, умений и технологий, культуры речи.

Ключевые слова: педагог, учитель, ученик, молодежь, речь, язык, узбекский язык, культура речи, общество, правильность, точность, чистота, литературный, художественный.

Annotation: This article contains scientific information on the work aimed at forming the speech culture of teachers and students, the work that should be done on the proper development of knowledge, skills, skills and technologies, speech culture.

Key words: pedagogue, teacher, student, youth, speech, language, Uzbek language, speech culture, society, correctness, accuracy, purity, literary, artistic.

Kirish

Dunyoda har bir kasbni egallashda nutq madaniyati muhim qurol hisoblanadi. Chunki o'z nutqini ravon gapira olmagan va fikrini erkin bayon qila olmagan mutaxassis o'zining egallagan kasbiga loyiq emas, befarq hisoblanadi. Jamiyatning rivojlanish darajasini bilish uchun, uning til madaniyati qanchalik rivojlanganligiga e'tibor qaratish lozimdir. Nutqni aniq, ravon, to'g'ri bayon etish, ta'sirchanligi va sofligini oshirish har bir millatning mutaxassislariga, talaba-yoshlariga bog'liq jarayon hisoblanadi.

O'zbek tilini yanada rivojlantirish, uning taraqqiy etishi uchun hamma imkoniyatlarni yaratib berish dolzarblik kasb etayotgan bugungi kunda ta'lim tizimining barcha bo'g'inlarida o'zbek tilini o'qitish sifatini yaxshilash, o'quvchi va talabalarni o'zbek tilida to'g'ri va ravon so'zlashga o'rgatish, ularning nutqi madaniyatini takomillashtirish zarurligini davrning o'zi ko'rsatib turibdi. Shuning uchun nutq madaniyatini rivojlantirish maqsadida o'zbek tilini chuqur o'rganish, shu tilde so'zlash mahoratini oshirishga qaratilgan

markazlarning tashkil etilishi, oliy ta’lim muassasalarida “Nutq madaniyati”, “O‘zbek tili” fanlarining kiritilishida tilimiz rolini yanada oshirish ko‘zda tutilgan.

Nutq madaniyati-til normalarini egallamoq ya’ni talaffuz urg‘u, so‘z ishlatish, gap tuzish qonunlarini yaxshi bilmoq, shuningdek, to‘lning tasviriy vositalardan har xil sharoitlarga mos va maqsadga muvofiq foydalana olish, ifodali o‘qish va so‘zlay olish madaniyatini egallash demakdir.

Nutq madaniyati amaliy jihatdan nutqning xilma-xil muammolarini tadqiq qiluvchi fan bo‘lib, chiroyli nutq tuzishning qonuniyatlari, sirlari, til, til normalari, nutq, nutqning sifatlari, nutqiy uslublar, nutqda uchrashi mumkin bo‘lgan kamchilik va xatolar, nutqiy asarlarning ko‘rinishlari, nutqning talaffuziga doir muammolar yuzasidan bahs yuritadi.

Odam nutq yordamida o‘zining his-tuyg‘ulari, fikrlarini bayon etadi va boshqalarning fikrlari, his-tuyg‘ularini anglab oladi.

O‘qituvchilar va talabalarning nutq madaniyati shakllanishi uchun turli xil badiiy asarlar, hikoyalar, roman va she’riy janrlarga oid kitoblar o‘qishi lozim. O‘qilgan badiiy asarlar yuzasidan bir-biri bilan fikr almashinishi, xulosa chiqarishi va o‘z fikrlarini bayon qilishi nutqiy madaniyatni shakllantirishda eng yaxshi texnologiya hisoblanadi. Nutq madaniyatini pedagogdan ayro holda tasavvur etib bo‘lmaydi, Zotan, nutq madaniyati sohiblik malakalari ta’lim va tarbiya jarayonlarida shakllantiriladi. Nutq madaniyati yetuk kadrlar tayyorlash uchun tilshunoslik faniga e’tiborni yanada oshirish, turli ilmiy loyihalar ishlab chiqish va talaba-yoshlar o‘rtasida kitobxonlikni keng targ‘ib qilish muhim yondashuvlardan biri hisoblanadi.

Xulosa qilib shuni aytadigan bo‘lsak, o‘qituvchilar va talabalaridagi nutq madaniyatini rivojlantirish, to‘g‘ri va sofligini taminlash, adabiy me’yorlariga mos holda gapirish va fikrimizi aniq bayon qilib bera olishimiz jamiyatimizning qanchalik rivojlanganlik darajasini belgilab beradi. Kadrlar tayyorlashda ham nutqiy madaniyatimizga shakllariga alohida e’tibor berishimiz tilimizning boyishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Nutq madaniyati **D.M.Teshabayeva, M.N.Kamalova Toshkent-2018**
2. Nutq madaniyati o‘quv qo‘llanma **T.T.Jo‘rayev, S.G’.Halimov Samarqand-2021**
3. O‘qituvchi nutqi madaniyati **A.Hamidov Termiz-2013**
4. 4.Bekzod Umarov Baxtiyorjon o‘g‘li, Shamshidinova Mushtariy Pattojon qizi “Grunt suvinining hosil bo‘lishi va gidrogeologik jihatlari”
5. 5.Mutaxassis tayyorlashda kasbiy psixologiya fanining o‘rni va ahamiyati AQXAI assistenti-Bekzod Umarov Baxtiyorjon o‘g‘li
6. 6.Bekzod Umarov Baxtiyorjon o‘g‘li, Shamshiddinova Mushtariy “Grunt suvinining ekologiyaga salbiy ta’siri “
7. 7.B. Umarov - Eurasian Journal of Research, Development and..., 2022
8. 8. Bekzod Umarov Baxtiyorjon o‘g‘li, Maxamadaliyev Muhammadsodiq Iqboljon o‘g‘li “Yurtimizda amalga oshirilayotgan yashil makon loyihasi”